

Proč se tak jmenují?

Historie našeho okolí – Víme, kde bydlíme a jak vznikl název našeho katastrálního území a naší ulice?

mapa č.1 – katastr Radlice a sousední katastrální území

V naší dnešní přednášce si dovolíme začít trochu od Adama. Na plátně vidíte katastrální mapu, kterou jsme použili již v přednášce č. 1 - O Farkáně o okolí. Mapa nám poskytuje dobrý přehled o hranicích katastrů, kde se nalézají ulice, o kterých budeme dnes hovořit. Tedy katastry Městské části Praha 5 – Smíchov, Košíře, Jinonice a Radlice. Než přikročíme k výkladu o jménech jednotlivých ulic, dovoluji vám, abychom vás seznámili s původem jmen těchto katastrů.

Začneme katastrem Smíchov:

Pravděpodobný výklad odborníků praví, že jméno Smíchov vzniklo na základě smíšení obyvatel různých osad při parcelaci kartuziánských pozemků na rozhraní 13. a 14. století. První zmínka o názvu Smíchov je z roku 1402 v knihách hor viničných. Význam této oblasti i přes různé válečné konflikty, které oblast zasáhly, narůstal. V 18. století zde vznikají první manufaktury – zpracování kůží a výroba látek (kartounů). 19. století je již poznamenáno prudkým rozvojem průmyslového podnikání, zakládáním továren. V roce 1848 měl již Smíchov svého purkmistra a tím se de facto stal městem. Oficiální statut města dostal Smíchov v roce 1904 při návštěvě císaře Františka Josefa v Praze. V roce 1922 byl pak Smíchov připojen k Velké Praze jako její čtvrť Praha XVI.

Katastrální území Košíře:

K názvu Košíře se dostaneme zajímavým výkladem. Na území nynějšího údolí Košíř kdysi protékal potok (zvaný Motolský), na jehož březích rostly vrby. Na březích tohoto potoka vyrostla ve středověku osada. Obyvatelé této osady řezali proutí z vrb a vyráběli proutěné výrobky. Zakřivené nože, které používali, se nazývali kosieře – kosíře. Tak došlo pravděpodobně k názvu Košíře. Sousedství se Smíchovem a rozvíjející se průmysl potřeboval pracovníky. Ti se usazovali právě v Košířích a nedalo se již mluvit o vesnici. V 90. letech 19. století měly Košíře schopného a energického starostu Matěje Hlaváčka a ten dosáhl s pomocí svých radních toho, že již v roce 1896 byly Košíře povýšeny na město se znakem, kde se vyskytují právě 3 košíkářské nože (jako doklad jména Košíře). Košíře byly tedy městem dříve než Smíchov. Tento schopný starosta zavedl do Košíř i tramvaj. V roce 1922 byly i Košíře připojeny k Velké Praze jako její čtvrť Praha XVII. Od roku 1949 byly Košíře Prahou 4, nyní Praha 5.

Katastrální území Jinonice:

Jinonice jsou jmenovány v roce 1088 v zakládací listině Vyšehradské kapituly jako Ninonice – dle historického jména Ninoslav. Na konci 13. století je zde již panský dvůr, později tvrz. Území bylo převážně zemědělské a na jeho území se střídali významní vlastníci. Poslední vlastníci Schwarzenberkové prodali panství městu Praha. Od roku 1922 jsou Jinonice součástí Velké Prahy. Nejdříve jako čtvrť Praha XVII, od roku 1949 jako Praha 4, posléze Praha 5.

Katastrální území Radlice:

Přes různé jiné výklady je pravdou, že název Radlice je odvozen z osobního jména Radla a znamenalo ves lidí Radlových. Nejstarší zmínka o Radlicích je z roku 1283, kdy byla vesnice darována králem Václavem II. jeho chůvě Alžbětě. Ta darovala ves klášteru sv. Anny. Klášter půdu pronajímal různým hospodářům a střídali se zde různí vlastníci, stejně jako v Jinonicích. V roce 1785 byl klášter zrušen a Radlice se staly majetkem Schwarzenberků. Od roku 1873 byly Radlice obcí okresu Smíchov. Přelom 19. a 20. století přináší i do této, převážně zemědělské obce, menší průmyslová odvětví. Vznikají zde vápenka, cihelna, porcelánka a parostrojní mlékárna. V roce 1922 vytvořily Radlice, Hlubočepy a

Malá Chuchle společně se Smíchovem novou městskou čtvrtí Prahu XVI. Od roku 1960 jsou Radlice součástí nového obvodu Praha 5. Vzhledem k tomu, že Radlice byly majetkem Schwarzenberků, jejichž archiv se nachází v Třeboni, pátrali jsme i tam po historii Radlic. Bohužel, k naší lítosti jsme zde nic o Radlicích nezjistili.

Dovolíme si ještě další informace k dnešní přednášce. Nauka, která se zabývá vlastními a pomístními jmény se jmenuje onomastika. A jak vlastně docházelo a dochází k pojmenování ulic?

Jistě na základě historických jmen a fakt. Nejstarší místopisný název v Praze je uveden v Kosmově kronice – Pod Vyšehradem. Druhý, nejstarší název je pak název Juditin most. Ulice byly například pojmenovávány dle řemesel prováděných v těchto ulicích a čtvrtích. Názvy ulic byly použity dle významných majitelů domů nebo domovních znamení. Označování domů ve staré části Prahy bylo zahájeno v roce 1787. Později byly přidávány k názvům českým i názvy německé. V roce 1894 byla vydána vyhláška o označování názvu ulic a náměstí pouze českým jazykem. Po vzniku republiky byly v roce 1925 schváleny zásady pro pojmenovávání ulic v Praze.

Byly určeny tyto principy:

- volit jména tradiční a historicky pomístná před vznikem dané městské zástavby,
- upřednostňovat názvy podle povahy místa, směru, tvaru a vzhledu ulic. Například podle umístění významných budov v těchto ulicích nebo jiných charakteristických prvků;
- pro ulice vzniklé po roce 1918 používat názvy připomínající národní historii, protirakouský odboj a památná místa a osobnosti spojené s těmito událostmi,
- zachovávat a doplňovat názvoslovné soustavy vzniklé historicky v jednotlivých bývalých obcích pražského předměstí,
- pojmenovávat výjimečně ulice podle významných osobností, které k nim měli nějaký vztah (narození, úmrtí, působení, bydliště). Za zmínku stojí fakt, že se již tehdy neměly volit názvy podle ještě žijících osob.,

- v případě nemožnosti volby některých předešlých zásad, měly se volit názvy zeměpisné a to tak, aby názvy byly umísťovány do oblastí města ležících ve směru skutečné polohy dané zeměpisné lokality.

Velký zásah do názvu ulic přinesla doba protektorátu, kdy musely být používány česko -německé názvy. Musela být odstraněna jména ulic, která byla označena jako nevhodná. Z naší lokality uvádíme pro zajímavost německé názvy některých ulic – Na Farkáně (Am Farken), Na Vysoké (Bergleiten), Na Pláni (Am Gefielde), U Sanopsu (Beim Sanops), Prokopské údolí (Prokopital), U cvičiště (Am Exezierplatz). Zajímavý je fakt, že byla přejmenována i jména ulic, vzniklá z původně německého názvu – příkladem je ulice Na Černém vrchu, jejíž název vznikl patrně dle jména majitelů jinonického panství Schwarzenberků, které zasahovalo až do této lokality Košíř. V roce 1940-1945 měla tato ulice název Haydnova.

Období po 2. světové až podnes přineslo a přináší opět změny v názvech ulic, dané vývojem dějin.

Výběrem jmen pražských ulic se zabývá Místopisná komise Rady hl. města Prahy. Posuzuje podněty k pojmenování ulic od občanů, škol, firem a městských částí. Posouzené návrhy pak předkládá radě hl. města ke schválení

Mapa

Nyní vám postupně ukážeme mapy se všemi ulicemi, o kterých dnes budeme mluvit. Jistě chápete, že nelze časově představit všechny ulice našeho okolí, ale podchytili jsme jejich podstatnou část.

U těchto ulic uvedeme název ulice, katastr a ukážeme umístění na mapě.

Jako první představíme ulice, které nesou názvy podle nejznámějších usedlostí v našem okolí a které jsou představiteli nejstaršího osídlení

Stráně Smíchova, Košíř a Radlic byly od středověku využívány k vysazování vinic. Na nich pak především během 16. století vznikly viniční usedlosti. Od 17. století je stíhala jedna rána za druhou – průchody armád, odbytový pokles vinné révy a rychle vzrůstající obliba piva. Usedlosti mění svůj charakter, začínají se bud'

zabývat běžnou zemědělskou činností, nebo slouží majitelům jako příměstská sídla. V 19. století se řada z nich mění v různé drobné provozovny /především cihelny/. Poslední ranou je parcelace pozemků na přelomu 19. a 20. století. Většina usedlostí mizí úplně a na jejich místě vzniká činžovní nebo vilová zástavba.

Názvy ulic jsou často pro nás jedním z vodítek při určování polohy zaniklého objektu.

Protože naše přednáška není věnována usedlostem, ale ulicím, budeme si je připomínat jen v souvislosti s názvem. Ten vznikl nejčastěji podle jména a přízviska některého z majitelů, méně podle činnosti a zaměstnání, případně rozhodovala poloha nebo velikost.

ulice U Šalamounky - katastr Košíře, název před rokem 1938.

Usedlost roku 1681 získal v dražbě Václav Salomon z Friedbergu, úředník komorního práva.

Salomona – Salomena – Salamonka

ulice K Měchurce - katastr Košíře, název od roku 1952.

Usedlost na konci 16. století získal pražský měšťan Jan Měchury, zcela zanikla, na místě nová vila.

ulice K Popelce - katastr Smíchov, název Na Popelce od roku 1952, změna po roce 2000.

Název usedlosti se objevuje až roku 1704, snad v držení Popelů z Lobkovic /nedoloženo/, malé pozůstatky salaterreny, některé budovy z 19. století .

ulice Na Cihlářce - katastr Smíchov, název od roku 1925.

Název usedlosti majitele Jiřího Cihláře, který pozemky získal v polovině 17. století, ve 20. letech přebudována na vilu Mimosa, která dodnes slouží k soukromému bydlení.

ulice Na Provazníci - katastr Smíchov, název od roku 1928.

Název usedlosti podle zaměstnání provazníka Jana Špiry, který pozemky koupil roku 1666, zcela zanikla, dnes vila ze 30. let. 20. století.

ulice U Blaženky - katastr Smíchov, název od roku 1928.

Vila ze 70. let 19. století, název před tím není doložen.

ulice U Mrázovky - katastr Smíchov, název od roku 1961.

Do roku 1910 Jinonická cesta, do roku 1932 Jinonická, do roku 1952 Mozartova, do roku 1961 Liebknechtova.

ulice Nad Mrázovkou - katastr Smíchov, od roku 1986.

Název usedlosti Mrázovka se přenesl na kolonii dělnických domků, které vznikly v letech 1870 až 1908 na východním svahu.

ulice U Klavírky - katastr Smíchov, od roku 1935, před tím od 1925 Na Klavírce.

Název usedlosti Klavírka se objevuje roku 1784 a je patrně odvozen od nástroje, který byl užíván při napínání sukna, usedlost zanikla v 80. letech 19. století, dnešní Vila od Františka Kavalíra z roku 1910.

ulice Na Václavce - katastr Smíchov, od roku 1925, před tím od roku 1905 Nová hřbitovní cesta.

ulice Nad Václavkou - katastr Smíchov, název od roku 1935.

Usedlost Václavka patřila od roku 1681 bosým augustiniánům u kostela sv. Václava na Zderaze, dnes zaniklá, na místě nová zástavba.

ulice Nad Santoškou - katastr Smíchov, od roku 1947.

Před tím 1910 – 1940 Dělnická, 1940 – 1945 U Cvičiště, 1945 – 1947 opět Dělnická.

Název usedlosti podle majitele doktora práv Františka Viléma Sonntaga, který ji dostal na počátku 18. století

ulice U Malvazinky - katastr Smíchov, od roku 1925. Název usedlosti podle malostranského měšťana Tomáše Malvazyho, který ji zakoupil roku 1628

ulice Nad Laurovou - katastr Radlice, od roku 1938. Název podle Jana Františka Laura, komorního rady, který ji zakoupil 1730, dnes zaniklá.

ulice Na Vysoké I. a Na Vysoké II. - katastr Radlice, název před rokem 1933. Název se pro návrší objevuje už ve středověku, kdy se přenesl na usedlost Vysoká, není jasné.

Další dva názvy nejsou odvozeny od usedlostí, ale od jiných objektů:

ulice U Sanopzu - katastr Smíchov, od roku 1938.

Název podle Sanatoria poštovních zaměstnanců z roku 1923, původně se jednalo o „Středostavovské sanatorium pro nejširší a nejpotřebnější veřejnost za podpory I. pražské nemocenské pokladny obchodních zřízenců a úředníků

ulice U Kostela - katastr Radlice, název 1940, před tím 1905 – 1940 název U Radlického kostela.

Název podle barokní kaple sv. Jana Nepomuckého z roku 1722, dnes opravena.

Název ulice byl přenesen, dříve kaple stávala na radlické návsi a byla obklopena hřbitovem.

Po historické části přejdeme k názvům pojmenovaným podle své přirozené polohy, respektive tvaru:

ulice Přímá – název od roku 1931, katastr Smíchov, souběžná s ulicí Xaveriovou.

ulice Pravoúhlá – název od roku 1947, v letech 1931-1947 název ulice V záhonu, katastr Smíchov, vede od konce ulice Na Pláni(u hřbitova) do kopce,

směrem k ulici Xaveriova, kterou protíná a zahýbá do pravého úhlu, souběžně s ulicí Malá Xaveriova.

ulice Na odbočce – název od roku 1931, katastr Smíchov. Vede od ulice Peroutkova (proti místu, kde dříve byla hasičárna) k dětskému hřišti. V letech 1940-1945 měla ulice jméno Berneckerova (německý jazykovědec a slavista - 1874-1937).

ulice Konečná – název od roku 1931, katastr Smíchov, souběžná s ulicí Na Odbočce. Dříve zde byla konečná trolejbusu.

ulice Na Pláni – název od roku 1931, katastr Smíchov. Pojmenování dle přirozené polohy.

Ulice pojmenované dle geografické polohy:

Do této kategorie zařazujeme v našem okolí pouze jednu ulici a to:

ulice Jenišovská – název od roku 1988, katastr Košíře, nachází se nad stanicí autobusu Farkáň, směrem ke statku Bulovka. Ulice je pojmenována podle vesnice Jenišovice v západočeském kraji (Karlovarsko). Je to příklad pojmenování z novější doby, kdy je těžké nalézt nové pojmenování dle zadaných pravidel do rozsahu 80 km od místa polohy nové ulice. Podle zeměpisné polohy byla vybrána tato ves. Stejně došlo k pojmenování například i v Jinonicích v roce 1986 -ulice Bočovská. Bočov – vesnice na Karlovarsku.

Příklad názvu ulice z vůle občanů:

ulice Česká – název od roku 1990, kdy usnesením obyvatel a rady MČ došlo k přejmenování ulice Čs. komsomolců na Česká, katastr Košíře. Jedná se o okružní ulici od MŠ v Peroutkově ulici až k výjezdu na tutéž ulici naproti ulice Konečná.

ulice Od Vysoké – název od roku 1933, katastr Radlice. Před rokem 1933 ulice Pod Vysokou, ještě starší název Vysocká. Ulice směřující od ulice Peroutkova na Farkáň (telefonní budka). Ulice byla na upozornění občana takto důvodně přejmenována (velká vzdálenost od usedlosti Vysoká).

Přecházíme k názvu ulic s pomístním názvem:

ulice U Slévárny – název od roku 1928, katastr Radlice. Ulice se nalézá pod Farkáněm a Vysokou. Název jasný, neboť zde bývala malá slévárna, později Automobilové opravy MV. Domníváme se, že díky velkému stavebnímu ruchu v tomto koutku Radlic ulice zanikne a dostane jistě nějaký zajímavý a obchodně lákavý název.

ulice K vodojemu – název od roku 1968, katastr Smíchov. Ulici K vodojemu začíná u vchodu do hřbitova Malvazinky a končí v Radlicích u hostince U sv. Anny. Dodnes je zde vodárna. Ulice v letech 1895-1905 zaznamenána jako Hřbitovní, pak Stará hřbitovní.

ulice Na Loužku – název od roku 1931, katastr Smíchov. Pomístní název krátké ulice, která je odbočkou z ulice K vodojemu nad vodárnu a ústí opět do ulice K vodojemu

ulice U smíchovského hřbitova – název od roku 1925, katastr Smíchov. Název podle hřbitova Malvazinky, polohu jistě není potřeba upřesnit. Ulice se v letech 1900-1925 nazývala Nová hřbitovní silnice.

ulice Radlická – název od 60. let 19. století, katastr Radlice, část i Jinonice a Smíchov. Musíme si připomenout, že dnešní Radlická ulice vede od stanice metra B Jinonice až do ulice Plzeňská. Ulice procházela v celé své dnešní délce různými změnami. V roce 1947 byla Radlická (jinonická část) prodloužena směrem do Radlic jako ulice Havlíčkova (v době protektorátu měla název Šaldova), později opět Havlíčkova. V roce 1952 připojena k Radlické část mezi Ženskými domovy k Plzeňské, která se dříve jmenovala Královská, pak Divišova. V roce 1955 část Radlické v Jinonicích (za tratí) byla oddělena a přejmenována na Puchmajerovu ulici.

ulice Jinonická – název patrně od roku 1910, katastr Jinonice, Košíře. Ulice původně nazývána Jinonická cesta, později pouze Jinonická. Dnešní ulice se skládala ze dvou ulic – část při Plzeňské ulici byla Myslíkova ulice, poté Slavíčková a nakonec opět Myslíkova (podle Adama Myslíka z Hyršova někdejšího majitele Jinonic). V roce 1947 byla do Jinonické začleněna Myslíkova

ulice a do roku 1955 vedla až k jinonickému rybníčku. Poté byla zkrácena oddělením ulic Do polí, Puchmajerova a Karlštejnská do dnešního stavu

Nyní se dostáváme ke kategorii pojmenování ulic dle odbojářů z 2. světové války:

Můžeme říci, že dle odbojářů pojmenované ulice nalezneme v okolí ulic Mikšovského, Šalamounka a Štorkánova.

Jedná se především o ulice pojmenované podle členů skupiny Předvoj (jmenujeme dle abecedního pořádku), jejíž členové se scházeli v Evangelickém sboru na Santošce (proto pojmenování v naší lokalitě). Někteří členové byli zatčeni v průběhu ledna 1945 až dubna 1945 a po výsleších v Petschkově paláci transportováni do Terezína. Zde se stali obětmi největší hromadné popravy 51 osob v terezínské Malé pevnosti 2. května 1945, tedy dva dny před převzetím Terezína Mezinárodním červeným křížem.

Jedná se o Jindřicha Černocho (nar. 1910), Vratislava Holáta (nar. 1926), Josefa Hillebranta (nar. 1923), Miroslava Hoška (nar. 1920) a Edmunda Trachtu (nar. 1902).

ulice Černochova – název od roku 1981, katastr Košíře. Ulice se nachází pod ulicí Urbanova. Jindřich Černoch úředník.

ulice Holátova – název od roku 1981, katastr Košíře. Ulice se nachází vedle MŠ Peroutkova, nad ulicí Česká. Vratislav Holát, student, nejmladší z popravených.

ulice Hillebrantova – název od roku 1981, katastr Košíře. Ulice se nachází u ulice Česká. Josef Hillebrant se narodil v Podkrkonoší v německém prostředí. Po smrti rodičů a záboru pohraničí odešel do vnitrozemí.

ulice Hoškova – název od roku 1981, katastr Košíře. Ulice se rovněž nachází u ulice Česká. Miroslav Hošek, sportovec, brankář házené vršovické Bohemians.

ulice Trachtova – název od roku 1981, katastr Košíře. Ulice se nachází pod ulicí Urbanova, v sousedství ulice Černochova. O osobě Edmunda Trachty, po kterém je ulice pojmenována si dovolíme sdělit několik zajímavostí. Edmund Trachta se narodil v Praze, byl členem Sokola a atletické postavy, kterou využil

ve své herecké kariéře. V roce 1927 hrál ve filmu Pražský kat, v roce 1928 ve filmu Pohorská vesnice a v roce 1929 ve filmu Boží mlýny. Mezitím se ještě vyučil zubním technikem a odstěhoval se do Strakonice. Zde se v době protektorátu zapojil do odbojové činnosti ve strakonické Zbrojovce a do činnosti Předvoje. V Praze měl konspirační byt a byl v Praze zatčen. Ve Strakonicih je po něm pojmenována ulice.

Další ulice, které jsou pojmenovány po obětech ilegální činnosti na území protektorátu:

ulice Mikšovského – název od roku 1952, katastr Košíře. První ulice souběžná s ulicí Peroutkova od Farkáně. Pojmenována podle Štěpána Mikšovského (nar. 1893), dílovedoucím smíchovské Škodovky, který byl popraven 27. 6. 1942 za Heydrichiády. Člen Obrany národa. Fotografie, týkající se osoby Š. Mikšovského nám poskytl synovec, pan Turek.

ulice Urbanova – název od roku 1952, katastr Košíře. Druhá ulice souběžná s ulicí Peroutkova od Farkáně. Pojmenována podle Jaroslava Urbana (nar. 1911). Zatčen v roce 1941 za ilegální činnost. V roce 1942 zemřel v Mauthausenu.

ulice Houdova a Malá Houdova – název od roku 1952, katastr Košíře. Ulice se nachází mezi ulicí Peroutkova a náměstím Dr. Josefa Machka. Ulice je pojmenována podle Josefa Houdy (nar. 1915), zámečníka smíchovské Škodovky, který byl za ilegální činnost vězněn v Mauthausenu a zde v roce 1942 zemřel.

náměstí Josefa Machka – název od roku 1952, katastr Košíře. Náměstí se nachází na cestě od náměstí Na Vinici k usedlosti Šalamounka. Náměstí pojmenováno podle Dr. Josefa Machka, člena skupiny Předvoj, zemřel v KT Terezín v roce 1945.

Fotografie Jaroslava Urbana, Josefa Houdy a Dr. Josefa Machka se nám bohužel nepodařilo nalézt.

ulice Štorkánova – název od roku 1978, katastr Smíchov. Ulice se nachází nad Radlicemi, blízko hřbitova Malvazinka – malé sídliště. Pojmenování podle Prof. Dr. Jaroslava Štorkána (nar. 1890).

Profesor Karlovy University, zoolog, známý odborník v oboru roztočů a zoogeografie. V roce 1942 byl popraven za Heydrichiády.

Fotografii Prof.Dr.Štorkána nám poskytla Přírodovědecká fakulta UK Praha

Další kategorií pojmenování ulic v našem obvodě je pojmenování po významných osobnostech:

ulice Výmolova – název od roku 1947, katastr Radlice. Ulice se nachází na cestě od metra Radlická na Dívčí hrady. Podle starého místního názvu můžeme říci na cestě na Brabenčák (dle ulice Na Brabenci). Pojmenování podle Prof. Dr. MUDr. Karla Výmoly (1864-1934). Jedná se o lékaře, zakladatele Ústavu pro hluchoněmé, který po něm nesl i jméno. Nyní ZŠ pro hluchoněmé. Ulice prošla cestou změn v pojmenování – v letech 1905-1940 ulice Komenského, v letech 1940-1945 – Bystřinova (spisovatel – autor hanáckých povídek), 1945-1947 opět Komenského. Od roku 1947 definitivní pojmenování Výmolova.

Pro starousedlíky připomínáme, že na Farkáně I bydlela rodina Červených. Pan Červený byl učitel v tomto ústavu a jeho manželka a syn mu pomáhali. Často jsme Na Farkáně potkávali žáky z tohoto ústavu, kteří šli na vycházku se svým učitelem do místa jeho bydliště.

ulice Kutvirtova – název od roku 1991, katastr Radlice. Ulice souběžná s ulicí Výmolovou, směřuje podle starého místního názvu na Brabenčák, jinak na Kesnerku. Pojmenování podle Prof. Dr. Otakara Kutvirta (1867-1927), profesora UK, lékaře otorinolaryngologa, zakladatele české otologie.

ulice Klímova – název od roku 2008, katastr Smíchov. Nová ulice, která vznikla po dostavbě nových domů Central Group za hřbitovem Malvazinka. Ulice souběžná s kratší zdí hřbitova. Pojmenování podle poměrně kontroverzního prozaika, dramatika a filozofa Ladislava Klímy (1878-1928). Jeho přítelem byl známý český dekadentní básník Otokar Březina. Část jeho tvorby je

zařazena do literatury science fiction. Ladislav Klíma je pochován na hřbitově Malvazinka.

ulice Peroutkova – název od roku 1992, nalézá se na území tří katastrů Radlice, Košíře, Smíchov, od Waltrovky po náměstí Na Vinici. Pojmenování podle známého novináře, publicisty, spisovatele a dramatika Ferdinanda Peroutky (1895-1978). Ferdinand Peroutka se řadil mezi přátele T.G.M, bratří Čapků – tedy do tak zvaných Pátečníků – byl jedním z nejmladších. Pro tuto činnost byl již v roce 1939 uvězněn v KT Dachau a Buchenwald. Po návratu v roce 1945 odchází pro nesouhlas s režimem v roce 1948 do exilu – New York a stává se přední osobností čs.emigrace. Novinářskou cenou F. Peroutky byl v roce 2009 vyznamenán i náš rodák Jan Macháček (viz minulá přednáška).

Ulice Peroutkova prošla následující peripetií dějin :

Vznikla v roce 1870 pod názvem Jinonická cesta, později název Mozartova- do roku 1952. V roce 1932 ulice rozdělena na Mozartovu a Přední Mozartovu (název Mozartova zůstal dodnes pro ulici od vchodu do Bertramky na Plzeňskou).

V roce 1952-1992 název Liebknechtova. Pro mladší spoluobčany uvádíme, že Karl Liebknecht byl poslanec pruského sněmu a spolu s Rosou Luxemburgovou zakladatel komunistické strany Německa. V roce 1919 byli oba zavražděni.

ulice Xaveriova a Malá Xaveriova – název od roku 1932, katastr Smíchov. Souběžná ulice se zdí hřbitova Malvazinka od Peroutkovy ulice, pokračuje přes ulici U smíchovského hřbitova až k ulici Nad Santoškou- areál DTJ. Malá Xaveriova z ní odbočuje. Ulice pojmenována na počest smíchovského rodáka Jakuba Arbesa (1840-1914) a jeho nejznámějšího romaneta Sv.Xaverius. Děj romaneta se odehrává částečně v chrámu sv.Mikuláše na Malé Straně, ale i na Malvazinkách. Středobodem je tajemný obraz Smrt sv.Xaveria (autor barokní malíř František Xaver Palko) v chrámu sv.Mikuláše . Vzhledem k tomu, že obraz Sv.Xaverius je ponurý, nepodařilo se nám obstarat zdařilou možnost prezentace. Doporučujeme tedy osobní návštěvu chrámu sv.Mikuláše. Z prostředí dělnického Smíchova (kartounky) napsal román Štrachpuhlíci (učni). Jakub Arbes je pochován na hřbitově Malvazinka.

Jistě jste si vážení posluchači řekli, kde máme náš Farkáň?

Tak tedy ta chvíle přichází. Že jsou naše ulice pojmenovány podle usedlosti Malá (vznik rok 1850), která byla nazývána někdy Farkáň, není tajemstvím. Pro starousedlíky a naše stálé posluchače je usedlost známa jako Fričův statek, podle posledního hospodáře, který zde zahynul při bombardování 14. 2. 1945. Ale proč ten Farkáň ???

Dovolte, abychom vysvětlení ponechali na odborníkovi, renomovaném pracovníkovi Ústavu pro jazyk český panu PhDr. Pavlu Štěpánovi.

Zkrácená citace výkladu PhDr. Pavla Štěpána:

Výklad jména Farkáň skutečně není jednoduchý, ale na základě toho, co se mi podařilo zjistit, jsem nakonec dospěl k velmi pravděpodobnému, i když možná trochu překvapivému řešení.

Všechno totiž nasvědčuje tomu, že pojmenování Farkáň skutečně souvisí se slovem **parkán**. Vycházíme z původního významu tohoto slova. Dnes si pod tímto slovem představíme už jen součást městského opevnění (většinou prostor mezi domy a městskou hradní zdí, případně hradební příkop). Ve starší češtině byl však význam tohoto slova mnohem širší. Důležitý je původ slova parkán – vychází z latinského jména **parcanus**, které označovalo ohradu. Tak tomu bylo i ve starší češtině (rovněž označení pro dřevěný plot a oplocení zahrad). Dosud se význam slova parkán dochoval v některých nářečích – Morava a východní Čechy. Z historických dokladů vyplývá, že se slova parkán užívalo pro název plotu a ohrady z prken i ve středních Čechách.

Je tedy nanejvýš pravděpodobné, že jméno radlické usedlosti Farkáň vzniklo podle výrazného oplocení a jméno usedlosti pak bylo přeneseno i na přilehlé okolí. Z

Z území Čech je doloženo velké množství jmen pozemků a místních částí – Parkán, Parkány, Na Parkáně, Parkáň a Na Parkáni. Většinou se jedná o vesnické lokality, kde se nenalézala opevnění. Všechna tato pojmenování vznikla nepochybně podle ohrad a prkených a plaňkových plotů.

Zbývá vysvětlit, jak z původní podoby Parkán, jejíž existenci je možné předpokládat, vzniklo současné pojmenování Farkáň. Koncové –ň vzniklo

nepochybně vlivem 6. pádu, který zněl na Parkáně/Farkáně. Hlásková „ň“ se pak dostala analogicky i do 1. pádu. Analogická hlásková změna je velmi obvyklá.

Změnu počátečního P- na F- lze vysvětlit dvěma možnými způsoby:

- buď k této změně došlo písařskou chybou, písař místo Parkáň napsal Farkáň a tato podoba se ujala(poměrně častý případ)
- nebo k této změně mohlo dojít na základě tzv. lidové etymologie. V době kdy původní význam slova už nebyl příliš jasný (protože slovo parkán se ve významu „plot“ přestalo užívat), si lidé mohli začít dané jméno spojovat se slovem fara(v místech kolem usedlosti Malá byl církevní majetek - viz vysvětlení v této přednášce str.2 Katastrální území Radlice).

Jméno Farkáň je zcela ojedinělé, nikde jinde se nevyskytuje. Pokud jde o rod jména, původně byl nepochybně rod mužský (viz parkán). Tvar 6.pádu „na Farkáně“ by nebyl možný, pokud by bylo ženského rodu. Ale není vyloučeno, že v některých pádech rod kolísá, i když u starousedlíků bude kolísání menší.

- K názvu Na Fakáně se vyjadřuje ještě Hanuš Entner ve Zpravodaji Státní památkové péče z roku 1976 - Vzhledem k tomu, že až do roku 1783 patřily pozemky klášteru dominikánek u sv.Anny je možné odvození od farský – církevní, podobně jako např. Na Farkách v Troji.

K historii osídlení Farkáně dlužno uvést, že právě před 100 lety, v listopadu 1914, vznikl Spolek pro výstavbu lidových a rodinných domků v Radlicích, kdy mimo jiných byl v radě starosta Radlic pan Šlais, majitel restaurace U Šlaisů. První domy se začaly stavět až po 1. světové válce. Výstavba domů začala u silnice (1922), tehdy Mozartova, nyní Peroutkova. Tyto domy mají dnes adresu Na Farkáně III, neboť ulice je okružní od ulice Od Vysoké (bytové družstvo Rozhled nad Radlicemi), kolem restaurace Na Farkáně. Pak následovala výstavba ulic Na Farkáně I(1922) a náměstí Na Farkáně(1925). Ulice Na Farkáně II vznikla v roce 1931, Na Farkáně III v roce 1935 a Na Farkáně IV v roce 1947.

V Praze červen 2014

Pořadatel akce: Občanské sdružení Ekologická a humanitární služba občanů Na Farkáně. Termín akce 9.6.2014

Autorky přednášky : Hana Krčilová
Mgr.Stanislava Micková

Autorka fotografií : Ing.Marie Moravcová

Seznam použité literatury a zdrojů informací:

Literatura

Pražský uličník – Encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství – díl 1. – 3.

autoři: Kolektiv autorů pod vedením Mgr. Marka Lašťovky, vydalo nakladatelství Libri 1997

Pražské usedlosti – Lašťovková B a Kořátko J., Praha 2001

Obce vůkolní aneb před branami měst pražských

autor: Pavel Bedrníček, vydalo nakladatelství Volvox Globator 2006

Poslední poprava v Terezíně

autoři: Alena Hájková, Dušan Tomášek, vydalo nakladatelství Svoboda, Mladá fronta 1988

Zdroje informací

Přírodovědecká fakulta UK Praha

Český Svaz odbojářů

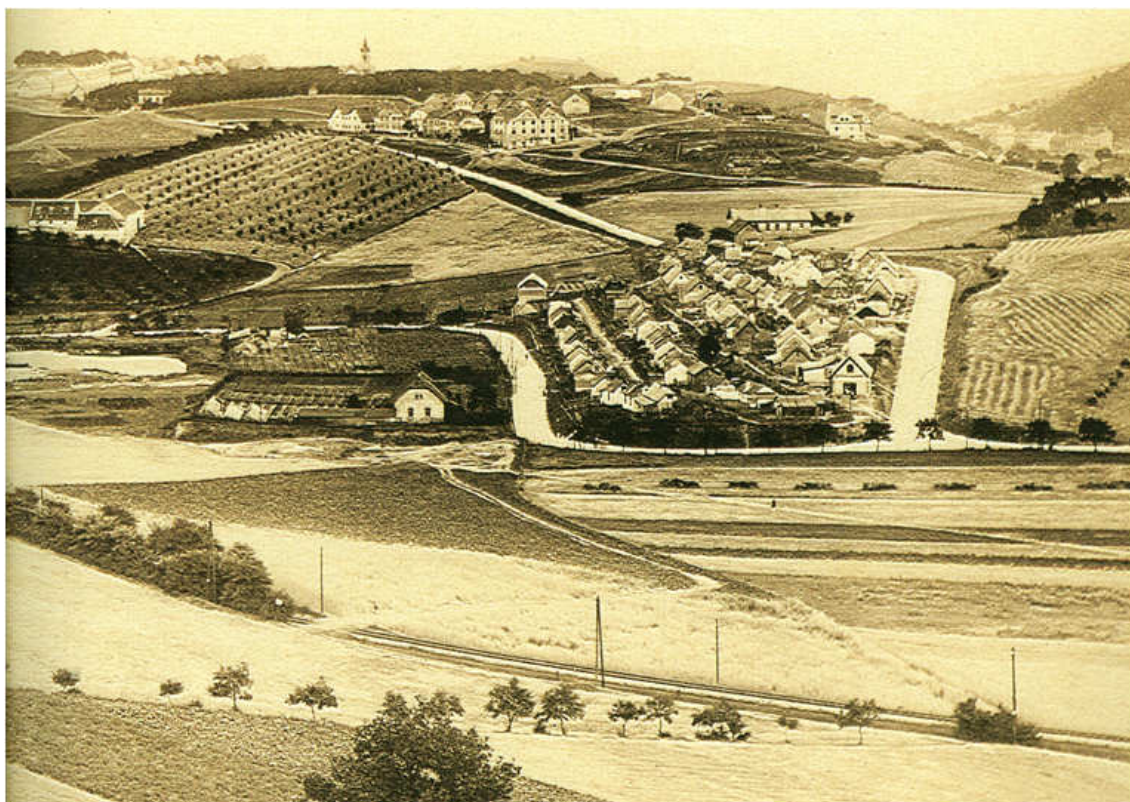
Osobní spolupráce:

paní Milada Heřmánková, vdova po M. Hoškovi

pan Turek ,synovec Š. Mikšovského

Internet

PŘÍLOHY:

FARKÁŇ 20. LÉTA 20. STOLETÍ

